

УДК 719:721

Пархуць Л. В.¹, Котлярчук А. Б.²

¹ старший викладач кафедри ландшафтної архітектури,
садово-паркового господарства та урбоекології
Національного лісотехнічного університету України,
науковий співробітник

Комунального закладу Львівської обласної ради
«Адміністрація державного історико-культурного заповідника «Тустань»
Lubom.pa@gmail.com

Orcid.org/0000-0003-0886-6530

² директор

Комунального закладу Львівської обласної ради
«Адміністрація державного історико-культурного заповідника «Тустань»
andriy.kotlyarchuk@gmail.com

Orcid.org/0009-0002-5413-762X

ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЗАБУДОВИ СЕЛА УРИЧ В УМОВАХ ПАМ'ЯТКООХОРОННИХ ОБМЕЖЕНЬ

© Пархуць Л. В., Котлярчук А. Б., 2023

<https://doi.org/10.32347/2519-8661.2023.28.65-78>

В даній статті зроблена спроба осмислити досвід збереження цінної забудови села Урич, яка відображає типове планування XVI ст. притаманне бойківським поселенням. Актуальність дослідження впливає із потреби задіяти ресурси села для економічного та культурного розвитку. Пам'ятки археології та архітектури, історична та традиційна забудова можуть бути одним із вагомих ресурсів при розумному їх використанні. В результаті досліджень виявлено, що охоронні зони комплексу пам'яток літописного городища Тустань поширюються на забудову села, що значно обмежує нове будівництво. Пріоритетним стає збереження традиційного характеру історичного середовища. В межах зон регулювання забудови проводяться роботи, скеровані на реставрацію пам'яток архітектури, відбудову та музесфікацію цінних об'єктів, реновацію історичних будівель, ревіталізацію занедбаних та покинутих будинків. Створюються передумови для сприяння точній реконструкції цінних, але вже зруйнованих будівель. Однак, нове будівництво та перебудова старих будинків ведуться в рамках встановлених урбаністичних та архітектурних регламентів.

Ключові слова: традиційна забудова, реставрація, відновлення та музесфікація, реновація, ревіталізація.

Актуальність теми та постановка проблеми. У наш час спостерігаємо активний вплив міської архітектури на архітектуру села. На перший погляд у цьому немає нічого шкідливого і навіть позитивно сприймається сільськими мешканцями, котрі бажають змінити свої умови проживання на кращі, більш комфортні та затишні. Однак у цих прагненнях втрачаються місцеві будівельні традиції, традиційні архітектурні форми, архітектурна ідентичність місцевості, що веде до змін середовища спершу на локальному рівні окремої садиби чи земельної ділянки, а згодом і цілого села. Часто ці зміни виражають відсутність естетики, тактовності до минулого, культури організації простору. Інколи нові архітектурні форми виглядають вульгарними по відношенню до існуючої традиційної

забудови. На жаль, закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» не зобов'язує розробку архітектурних проектів індивідуальних житлових, садових і дачних будинків площею до 500 м², натомість ст.27 передбачає лише будівельний паспорт забудови земельної ділянки [1]. Тому забудовники вирішують архітектуру своїх будівель, взуваючи на рекламовані проекти або уже існуючі зразки, що не ув'язані до конкретної місцевості.

Якщо у селах збережені пам'ятки культурної спадщини та традиційна місцева забудова, тоді стандартні підходи до формування нової забудови будуть не доречними. У Стокгольмській хартії (1998 р.) зазначається, що традиційна архітектурна спадщина створена людською спільнотою і є витвором свого часу, тому необхідно нащадкам піклуватися про охорону традиційних об'єктів, сутність яких визначається досвідом людського буття [2]. Звідси випливає, що збереження традиційного характеру середовища сіл є пріоритетним над пошуком нових підходів до забудови територій.

У західноєвропейських країнах просторове планування базується на принципах сталого розвитку, що покликане протистояти негативним цивілізаційним процесам. Сільська спадщина рекомендована до включення у процес сталого розвитку як економічний та культурний ресурс з огляду на те, що багатівікове культурне та матеріальне надбання відіграє важливу роль у формуванні учасників розвитку та є каталізатором розвитку [3, с.78].

Досвід європейців поступово запроваджується у практику наших виконавчих органів сільських, селищних, міських рад з питань архітектури та містобудування. Серед численних позицій сталого розвитку територій фігурує захист культурної та природної спадщини [4, с.5(3)]. В Україні позитивний досвід формування сільської забудови в умовах пам'яткоохоронного зонування не достатньо висвітлений, що спонукає до пошуку цих прикладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток села та збереження його спадщини в Україні не так часто привертає увагу дослідників як збереження культурної спадщини у містах. Однак, ми маємо певні напрацювання у цій сфері. Про те, що сільська спадщина є важливим ресурсом у розвитку громад вказують ряд проблем, які піднімаються у прогнозуванні розвитку сільських територій [5]. Більшість авторів звертають увагу на нерозривний зв'язок архітектури та ландшафту і в цьому вбачають основу при прийнятті рішень щодо забудови територій. Микола Габрель наголошує, що у карпатських поселеннях планувальна структура та агроландшафти органічно поєднані та впорядковані відповідно до господарської традиції, а зміна архітектурного обличчя села здебільшого викликана зміною форм власності та системою господарювання. [6, с. 284-285]. Тому сільські поселення слід розглядати у нерозривній єдності із культурно-ландшафтними комплексами. Андрій Рудницький приходить до висновку, що архітектура села формується як комплексна ландшафтна композиція. Ансамбль села вирішується завдяки вмілому поєднанні забудови з місцевим рельєфом та природним краєвидом [7, с.254].

Типи карпатських поселень та їх форми досліджені у монографії Р.Сілецького [8]. Роль архітектурно-планувальних традицій та народного будівництва у сільській місцевості частково висвітлили Г.К.Лоїк, І.Г.Тарасюк, А.В.Степанюк, М.В.Смолярчук [9]. Проблему зникнення народної культури та архітектури, деградацію краєвидів та зниження свідомості щодо їх збереження та охорони піднімав А.В.Степанюк [10]. Важливе питання повернення архітектури українського села до своїх коренів та ідентичності підняла Л.Б.Гнесь [11]. Питаннями впливу урбанізаційних процесів на архітектуру гірських сіл та трансформацію культурних ландшафтів займалися Л.В.Пархуць, З.Ю.Шеремета, М.М.Фітак [12].

Прикладні дослідження Урича ведуться уже багато років. Історія формування забудови та ландшафтно-просторового укладу села, шляхи збереження його культурного ландшафту, на сьогодні є достатньо висвітлені у роботах Л.Пархуця [13,14], історія окремих будівель – у роботі Л.Пархуця і М.Джуфер [15], охорона та ревалоризація пам'яткових об'єктів села – у роботі А.Котлярчука [16], економіко-географічна характеристика на основі історичної картографії – у роботі І.Лавришина [17].

Мета статті – виявити позитивні приклади, скеровані на збереження традиційної забудови бойківського села Урич та формування нової забудови в умовах дії зон регулювання забудови пам'ятки національного значення літописного городища Тустань.

Виклад основного матеріалу.

Початок формування забудови села Урич припав на останній етап розвитку фортеці Тустань, коли замок втрачає свої оборонні функції і перетворюється на митний пункт. Велике піднесення села спостерігається у кінці XVII ст. Тут проводиться активна аграрна діяльність, а колишня фортеця виконує функції митниці. Село Урич закладене на лановій системі землекористування, яка зумовила утворення земельних наділів вигляді довгих смуг на зустрічних схилах улоговини. Забудова зосередилась видовженим пасмом вздовж річки Урічанки на більш-менш рівних ділянках. У XVIII ст. Тустань як митний пункт занепадає, сліди інженерно-технічного ландшафту поступово зникають.

У 1940-60-ті роки, після запровадження колгоспно-радгоспної системи господарювання, верхні рівні Урицької котловини засівають лісовими культурами, на середніх рівнях ландшафту зникли дрібноконтурні парцелі, натомість появилися крупні масиви сільськогосподарських угідь. Нижні рівні надалі зберігають характерну для Бойківщини ланову структуру та пасмову забудову вздовж річки. Такий просторовий уклад села зберігся до наших днів (рис. 1).

Рис. 1. Сучасна забудова села Урич у долині річки Урічанки: а) світлина М.Шумковської; б) світлина Н.Барабаша; в) світлина О.Кондратовича [18].

Забудова села на перший погляд виглядає хаотичною. Втім селяни розумно підходили до розташування своїх будівель у ландшафті. Звивиста річка та потоки разом із мисоподібними горбами та терасами формували розчленовані простори. Двори в межах регулярних ланів закладалися уздовж річки Урічанки на рівних мисоподібних підвищеннях або на других і третіх надзаплавних терасах. Тому будинки сприймалися разом із горбистим рельєфом як єдине ціле. Тут домінують пластичні лінії вулиць та гір, горизонтальні лінії фасадів, а доповнюють їх горизонтальні та похилі лінії дахів і терас (рис. 2).

Рис. 2. Традиційні вигляди садиб у ландшафті села.

Сьогодні частина земель Урича знаходиться у складі Національного природного парку «Сколівські Бескиди» та Державного історико-культурного заповідника «Тустань». Парк забезпечує охорону природних складових, зокрема оточення скельних утворень, а заповідник - історико-культурну спадщину, а саме наскельні сліди, залишки кам'яної стіни, історичний торговий шлях, артефакти, які виявлені під час розкопок, пам'ятки дерев'яної архітектури, а також народну житлову дерев'яну архітектуру та історичний агроландшафт. Таким чином збереження традиційного характеру середовища Урицької котловини відбувається комплексно.

Протягом багатьох років для заповідника «Тустань» готувався комплект пам'яткоохоронної документації, яка тепер дає можливість регулятивними методами діяти на охоронних територіях. В процесі розробки пам'яткоохоронної документації до уваги бралися не тільки городище Тустань і оточення, але й ціла забудова села Урич із його історично-сформованим ландшафтом (рис 3).

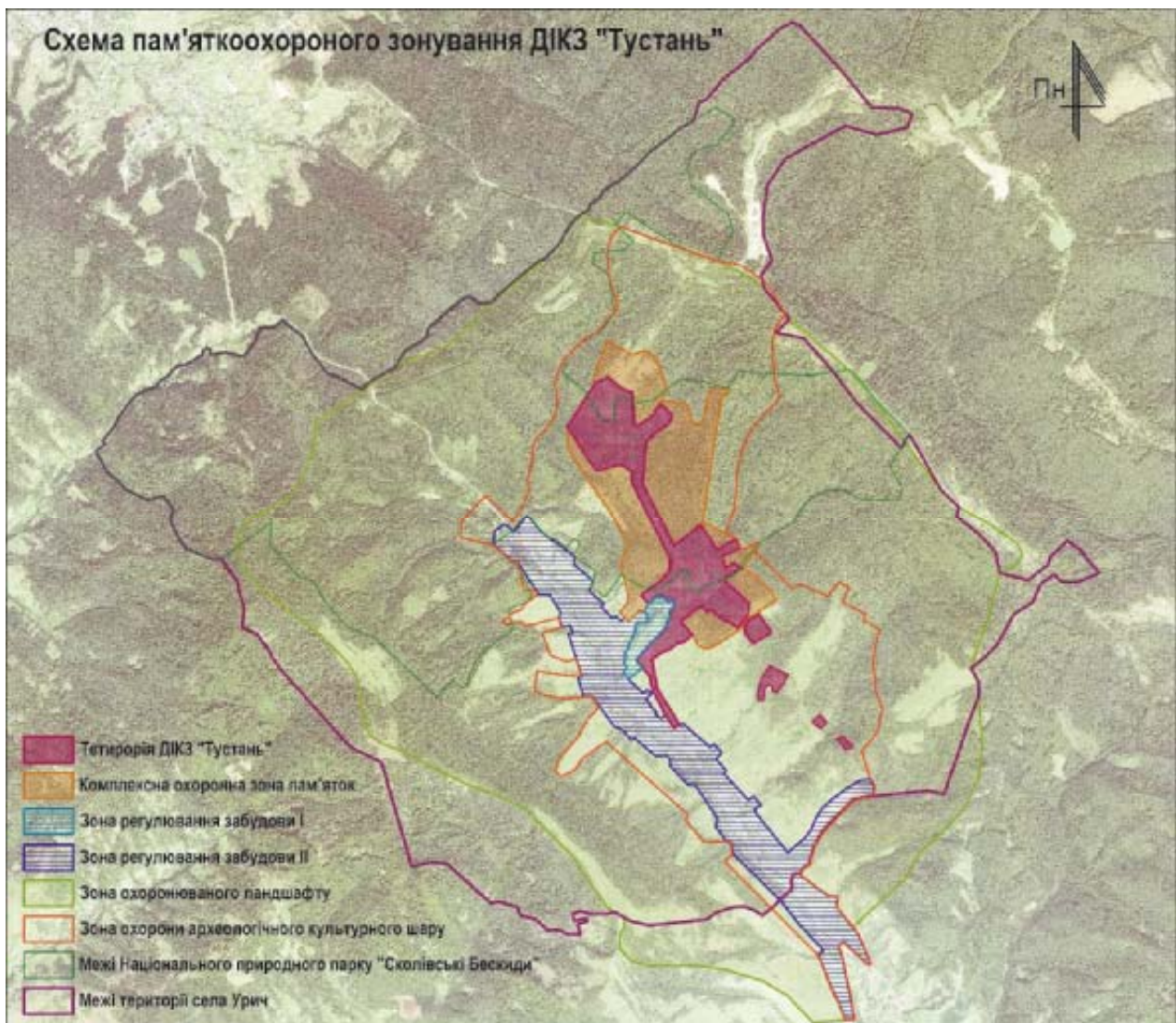

Рис. 3. Схема території заповідника «Тустань» та його охоронних зон.

Об'єкти культурної спадщини розглядаються як комплекс пам'яток, які мають свою територію, охоронну зону, зону охорони археологічного шару, зону регулювання забудови та зону охорони ландшафту. Наша увага звернена на зону регулювання забудови, оскільки вона безпосередньо впливає на якість формування його планування, архітектури, ландшафту та благоустрою. Ця зона встановлена для збереження історично сформованого архітектурно-

просторового укладу долини села Урич, його околиць та традиційного характеру середовища, яке складає оточення пам'яток стародавнього городища Тустань. Зона регулювання забудови поділяється на дві частини із різними режимами використання території.

Зона регулювання забудови I встановлена на землях сільськогосподарського призначення і безпосередньо примикає до вхідної зони заповідника. Тут передбачається туристична інфраструктура пам'ятки. Зона регулювання забудови II встановлена на усій території історично сформованої забудови села Урич. Ця зона також охоплює території, де забудова не призведе до значних перетворень у культурному ландшафті пам'яток Тустані. У цій зоні передбачені заходи, що спрямовані на збереження традиційного характеру середовища з його бойківською школою народного будівництва. В ній обмежене масштабне будівництво, а нове будівництво супроводжується урбаністичними та архітектурними регламентами (рис. 4). Урбаністичні та архітектурні регламенти розроблялися на основі глибоких багатолітніх досліджень села, зокрема його планування, архітектури та особливостей місцевого ландшафту.

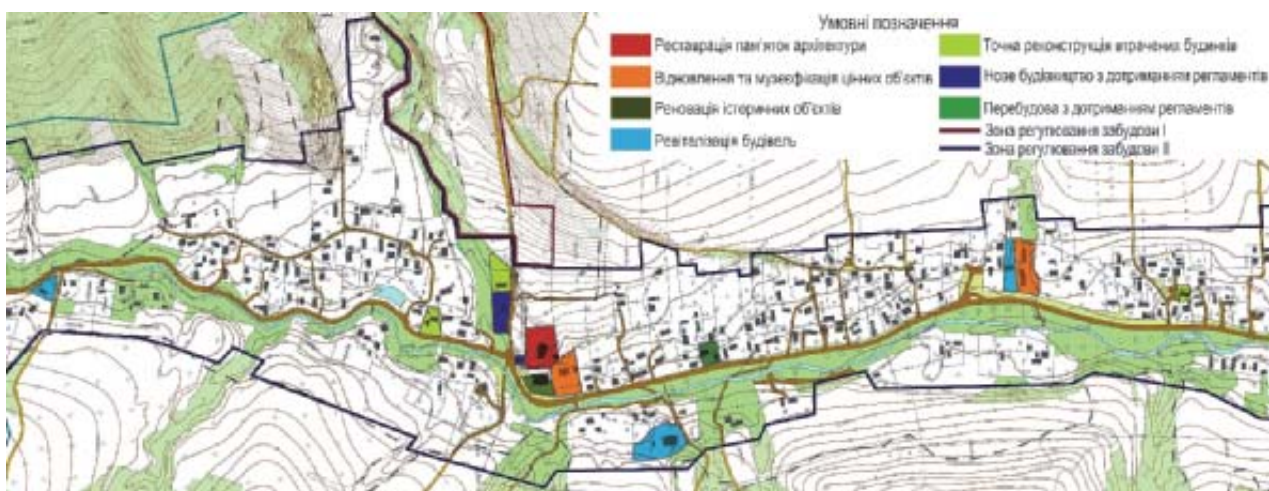

Рис. 4. Схема розташування об'єктів, які зазнали втручання з метою збереження традиційного характеру села

Метою встановлення обмежень на забудову була необхідність розвинути надалі будівельні традиції бойківського села і не допустити негативних практик безликої та вульгарної забудови. Архітектура завжди тісно пов'язана з ландшафтом, тому зміна в забудові тягне також і зміну у ландшафті. Збереження та розвиток архітектури села Урич дає можливість мінімізувати негативні тенденції, пов'язані із втратою якості культурного ландшафту.

Пам'яtkоохоронна документація була розроблена у 2006 році МПП Архітектурною майстернею «Симетрія» [19]. Надалі двічі відбулися коригування охоронних зон: у 2009-10-х роках Науково-дослідним інститутом пам'яtkоохоронних досліджень (наук. кер. Олена Сердюк) [20] та у 2019 році Науково-дослідною лабораторією-104 Національного університету «Львівська політехніка» (наук. кер. Микола Бевз) [21]. З часу введення в дію охоронних зон відбулося ряд позитивних змін, скерованих на покращення якості середовища села. Підтримка традиційного характеру середовища села здійснюється двома напрямками: збереження та оптимізація існуючої забудови і формування нової забудови в умовах дії пам'яtkоохоронних обмежень.

Збереження традиційної та історичної забудови Урича відбувається за кількома сценаріями. Наприклад, у 2014 році завершилися роботи з часткової реставрації та відновлення фасадів дерев'яної церкви Святого Миколая – пам'ятки архітектури місцевого значення, яку завершили будувати у 1911 році за проектом Василя Нагірного (рис. 5).

2006 рік

2014 рік

Рис. 5. Відновлення фасадів церкви Святого Миколая

Інший досвід – це відновлення історичних та цінних архітектурних об'єктів, з подальшою їх музеєфікацією. В Уричі знаходиться незначна кількість житлових дерев'яних будинків, які є зразками народної архітектури кінця XIX – початку XX ст. і відображають ті особливості, які притаманні для бойківсько-підгорянського порубіжжя. Так, у 2019 році зусиллями заповідника відновили первісний вигляд даху довгої «хати у Глибокім», яка неодноразово у минулому добудовувалася і містить у собі конструкції XIX ст. Сьогодні тут діє музей локальної історії села (рис. 6).

2008 рік

2022 рік

Рис. 6. Відновлення та музеєфікація «хати у Глибокім»

Музей історії «Тустані» розташований у приміщеннях колишньої плебанії. Дата побудови цієї будівлі є невідома. Архітектурно-планувальний уклад будинку є типовим для першої половини

XX ст. Тимчасово у 1960-х роках приміщення використовувалися для навчання школярів, а потім тут був магазин. Під музейні функції плебанію пристосували тоді, коли будівля мала уже втрачені елементи. Завдяки знайденим іконографічним зображенням науковці графічно змоделивали первісний стан цього помешкання. Втрачений ганок колишньої плебанії із його покриттям відновили у 2020 році та замінили шифер на дахівку, надавши будинку початкової форми та об'єму (рис. 7). Для забезпечення повітрообміну будівлі кам'яні цоколі розкрили від шару цементно-піщаного розчину.

Рис. 7. Відновлення ганку та покриття колишньої плебанії.

З 2020 по 2022 роки працівниками заповідника були проведені експедиційні розвідки по вивченню дерев'яного житлового будинку із села Плав'є. Будинок побудований у 1926 році Данилом Мадиняком. Мистецькі якості та об'ємно-просторова будова цього будинку є характерною для заможних господарів Плав'я, Тухольки і околиць. Дерев'яні конструкції збагачені декоративною різьбою. Великий відсоток збережених автентичних елементів та конструкцій ставить цей будинок на рівень пам'яток архітектури. У 2023 році його перевезли до Урича і відновили за всіма традиціями народного будівництва. Сьогодні стоїть питання його подальшої музеєфікації (рис. 8).

Рис. 8. Відновлення та пристосування цінного будинку із села Плав'є на музейній садибі в Уричі.

Наступний сценарій – це ревіталізація будинків із зміною функцій. Урицька школа має свою історію побудови і є унікальним прикладом народного будівництва та відстоюванням позицій української мови навчання в часі політичних змін на початку другої світової війни. Спершу це була крамниця сільськогосподарської спілки на північно-західній окраїні села Урича у складі вілли Пірнітцера, а у 1911 р. тут влаштували літній табір для учнів Дрогобицької гімназії ім. Франца Йосифа. Між 1939-1941 рр. будівлю розібрали, а дерев'яні конструкції перенесли до центру села і з них спорудили нову школу. Уже у 1942 р. прийняла перших учнів на навчання. З 2016 р. школа припинила своє функціонування, а приміщення пристосували до фондосховищ заповідника «Тустань». В наш час відбулося оновлення балкону та ганку будівлі (рис.9).

Рис. 9. Оновлення фасаду школи.

Ревіталізація є важливим кроком у збереженні старих покинутих будівель з подальшим пристосуванням під тимчасове житло, громадські та готельно-відпочинкові функції (рис. 10). Занедбаних та покинутих будівель в Уричі налічується більше десятка. Сьогодні спостерігається повернення людей до села здебільшого для тимчасового проживання. Тому зараз стоїть питання якісного облаштування помешкань для тимчасового проживання або для здачі в оренду. Сучасні матеріали дають можливість реалізувати ці задуми з мінімальними затратами. Облаштування садиб виконується у дусі народних традицій.

Рис. 10. Приклад ревіталізації старого будинку.

Яскравим прикладом реновації може послужити оновлення зовнішнього вигляду сільського клубу. Ця споруда збудована в кінці 1960-х – початку 1970-х років і має історичну цінність як приклад намагання комуністичного режиму утвердити свою ідеологію шляхом формування нової архітектури та організації простору. Клуб розташований у центрі села перед церквою на колишній садибі священника (рис. 11).

Рис. 11. Реновація сільського клубу.

Ще один важливий спосіб збереження історичного середовища є точна реконструкція втрачених історичних та цінних будинків. Завдяки наявній іконографії, картографічного матеріалу,

проведеним раніше архітектурним обмірам, фотофіксації, маємо можливість відтворити їх на тих місцях, де вони розташовувалися раніше. На даний час визначено кілька ділянок, на яких можливе точне відтворення втрачених історично цінних будинків. На сьогодні мешканцям села запропоновано відтворити два будинки: один з початку ХХ ст. (рис.12), а інший – з 1837 року (рис. 13).

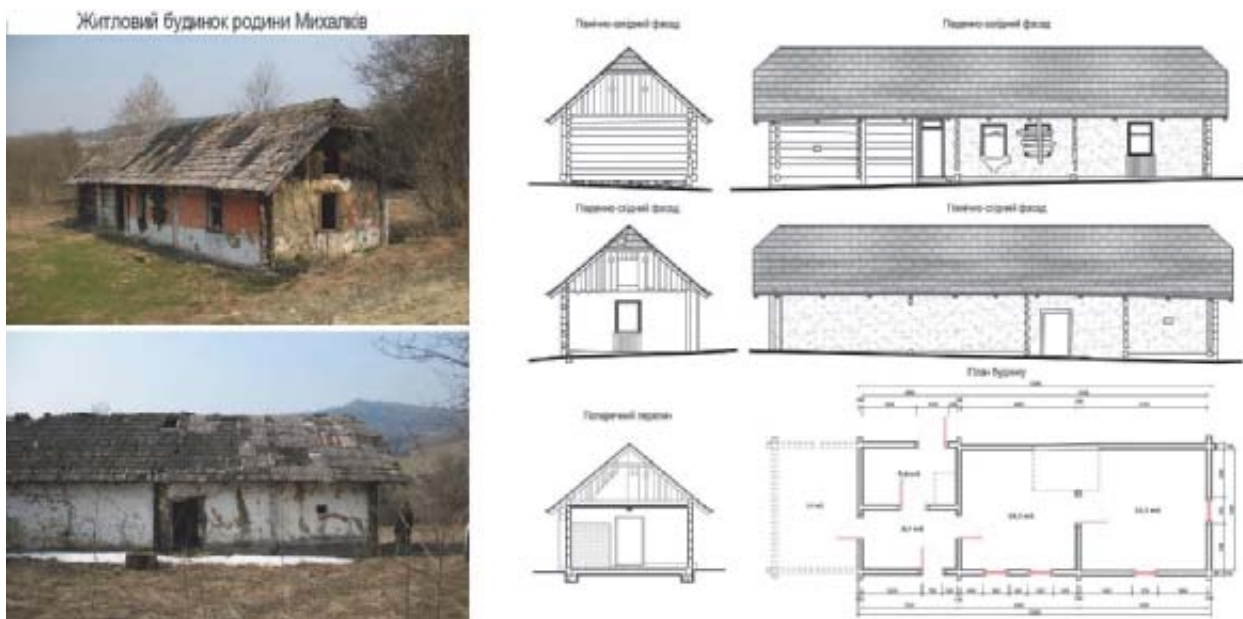

Рис. 12. Втрачений будинок «хата Михалкової», в якому у 1980-х роках перебувала Карпатська архітектурно-археологічна експедиція

Для власників земельних ділянок підготовлено креслення, за якими можна здійснити точну реконструкцію. Поки що ведуться перемовини з цього приводу, бо реалізація цих задумів залежить від доброї волі та фінансових можливостей власників ділянок.

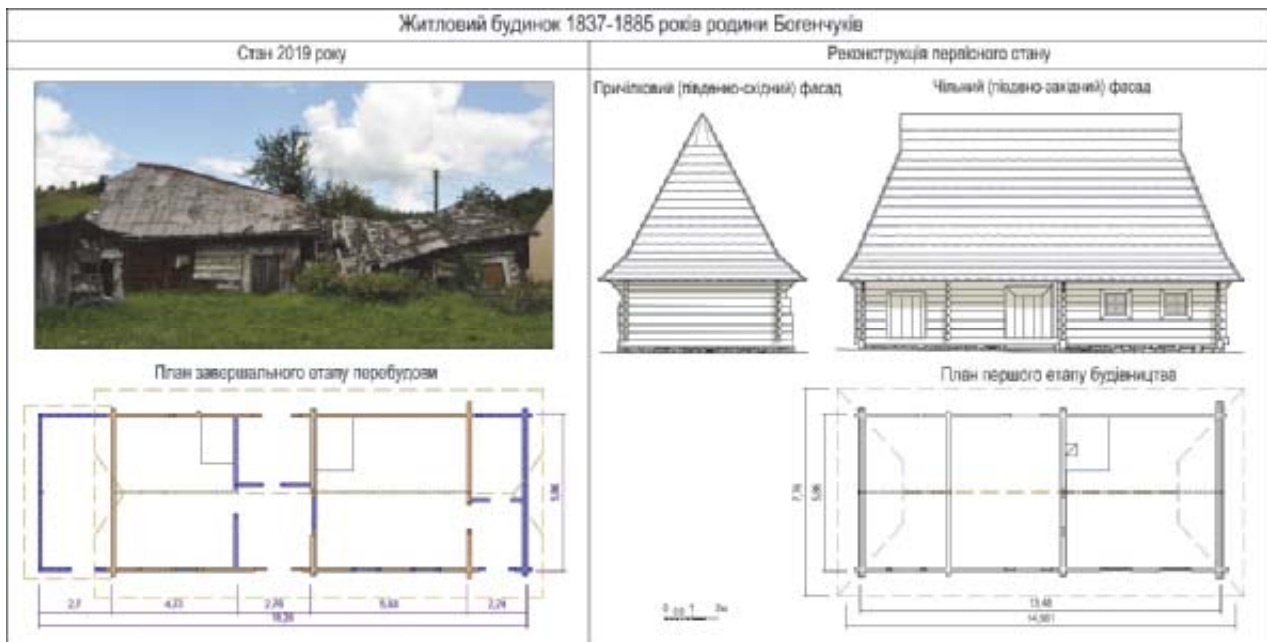

Рис. 13. Втрачений будинок «хата Богенчуків» – приклад типового житла в Уричі середини ХІХ ст.

Інший напрямок – формування нової забудови та перебудова старих будівель і надання їм нового звучання. У 2019 році були запроваджені певні обмеження на забудову і розроблені правила забудови для тих які бажають будувати нові будинки. Ці обмеження запровадили після того, як в селі появилися об'єкти з вульгарними формами та колористичними рішеннями. Сьогодні можемо побачити результати запроваджених регламентів, які також прийняті до уваги і у генеральному плані села, який затверджений у 2021 р. Сучасні будівельні матеріали дозволяють створити комфортні житлові будинки. Творчість архітектора тут обмежується граничними параметрами, формами, членуванням, кольором, вирішенням декору і матеріалами. Для мешканців Урича запропоновано каталог проектів, які розроблені спеціально для цієї місцевості з врахуванням будівельних традицій. Серед позитивних прикладів здебільшого зустрічаються малі архітектурні форми. Прикладом сучасного вирішення архітектури із творчою інтерпретацією місцевих традицій є зупинка громадського транспорту. Поодинокими прикладами є громадські та господарські будівлі (рис.14).

Рис. 14. Нове будівництво в зоні регулювання забудови: а) продуктова крамниця; б) будівництво каркасної господарської споруди; в) зупинка громадського транспорту; г) літній павільйон.

Якість середовища забезпечується також перебудовою житлових будинків і надання їм нового звучання, завдяки використанню нових будівельних, покрівельних, та оздоблюваних матеріалів (рис. 15). Мета перебудови - збільшити житлові площі та покращити зовнішній вигляд будинку, хоча перебудова не завжди відповідає духу традицій.

Рис. 15. Традиційний будинок з компактним планом поч. XX ст. до і після перебудови.

Висновки.

Збереження традиційного характеру забудови села Урич здійснюється виконанням наступних позицій:

- розробкою містобудівної та науково-проектної пам'яткоохоронної документації, урбаністичних та архітектурних регламентів;
- реалізацією основних положень пам'яткоохоронного зонування, містобудівної документації, урбаністичних та архітектурних регламентів, контролем за дотримання режиму використання територій, які попадають у зони регулювання забудови.

Багаторічний досвід показав, що необхідно діяти у двох напрямках: збереження існуючих об'єктів (в т.ч. шляхом наповнення пам'ятками, перевезеними з околиць) та будівництвом нових у контексті існуючих. Серед напрямків щодо збереження забудови доцільно використовувати реставрацію пам'яток архітектури, відновлення та музеєфікацію цінних архітектурних об'єктів, реновацію історичних, цінних та важливих будівель, ревіталізацію старих покинутих житлових будинків, сприяти точній реконструкції втрачених цінних будинків. У напрямі нового будівництва важливим є дотримання урбаністичних та архітектурних регламентів. Регламенти повинні бути обґрунтованими і опиратися на глибокі дослідження історії, планування, архітектури, ландшафту, елементів благоустрою. Перебудова житлових будинків та надання їм нової форми допустима лише в рамках встановлених регламентів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення 05.12.2023)
2. Міжнародна хартія з охорони традиційної архітектурної спадщини (Стокгольмська хартія. 1998 р.). URL: <http://old.centre7.org.ua/?q=book/export/html/87> (дата звернення 05.12.2023)
3. European Rural Heritage Observation Guide. 13 СЕМАТ (2003) 4. – Р. - 78. URL: <https://rm.coe.int/16806f7cc2> (дата звернення: 07.12.2023)
4. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/347/1.pdf>. (дата звернення: 07.12.2023)
5. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: монографія у 8 томах / НАН України. Інститут регіональних досліджень; наук. ред. В.С. Кравців. Львів, 2013. Том 4. Сільські території / відп. ред. В.В. Борщевський. 2013. – 344 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20130004.pdf> (дата звернення 07.12.2023)

6. Габрель М.М. Просторова організація містобудівних систем / *Інститут регіональних досліджень НАН України*. К.: Видавничий дім А.С.С, 2004. – 400 с.
7. Рудницький А.М. Розвиток містобудування на території західних областей України: монографія. Львів; Ліга-Прес, 2018. – 332 с.
8. Сілецький Р. Сільське поселення та садиба в Українських Карпатах ХІХ – початку ХХ ст. К.: Наукова думка, 1994. – 140 с.
9. Розпланування та забудова територій сільських населених пунктів і фермерських господарств: навч. посіб. / Лоїк Г.К., Тарасюк І.Т., Степанюк А.В., Смолярчук М.В. К.: Арістей, 2009. – 344 с.
10. Степанюк А.В. Архітектурно-планувальна реконструкція центральних сіл первинної системи розселення (на прикладі Львівської області): автореф. дис. ... канд. архітектури: 18.00.01. Львів, 2011. – 25 с.
11. Гнесь Л.Б. Пошук національної ідентичності у забудові села // *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. К.: КНУБА, 2014. Вип. 36. – С. 271-279.
12. Пархуць Л.В., Шеремета З.Ю., Фітак М.М. Традиційна дерев'яна житлова архітектура в культурних ландшафтах Національного природного парку «Синевир» // *Вісник Львівського аграрного університету. Архітектура і сільськогосподарське будівництво*. Львів, 2015. № 16. – С.144-156.
13. Пархуць Л. Ландшафтно-просторовий уклад та архітектура села Урич // *Фортеця: збірник заповідника «Тустань» на пошану Михайла Рожка*. Л.: Камула, 2009. – Кн.1. – С. 502-521.
14. Пархуць Л. Збереження культурного ландшафту села Урич // *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Л.: Прстір-М, 2018. Кн. 3. - С. 563-573.
15. Пархуць Л., Джуфер М. З історії шкільних будівель Урича // *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Л.: Прстір-М, 2018. Кн. 3. - С. 306-318.
16. Котлярчук А. Охорона історико-архітектурного середовища села Урич. Перші кроки Державного історико-культурного заповідника «Тустань» // *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Л.: Колір ПРО, 2012. Кн. 2. – С. 52-59.
17. Лавришин І. Економіко-географічна характеристика села Урич на основі аналізу мап другої половини ХVІІІ – першої половини ХХ ст. // *Фортеця: збірник заповідника «Тустань»*. Л.: Прстір-М, 2022. Кн. 5. – С.418-430.
18. Стефанишин О., Котлярчук А. Урич. Село під селями: альбом ландшафтів. Л.: КЗ ЛОР АДКЗ «Тустань», 2020. – 78 с.
19. Проект визначення та обґрунтування меж Державного історико-культурного заповідника "Тустань" в с. Урич, Сколівського району, Львівської області: [Рукопис]. Л.: МПП Архітектурна майстерня «Симетрія», 2006. Т.2., Кн.1., вип. 1-2.
20. Коригування меж території державного історико-культурного заповідника «Тустань» та визначення меж режимів використання зон охорони пам'яток культурної спадщини в районі с. Урич Сколівського району Львівської області: [Рукопис]. К.: НДІ пам'яткоохоронних досліджень, 2009. – 61 с.
21. Коригування меж і режимів використання території та зон охорони Державного історико-культурного заповідника «Тустань» в районі с. Урич Сколівського району Львівської області: [Рукопис]. Л.: НУ «Львівська політехніка» НДЛ-104, 2019. – 131 с.

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy «Pro reguljuvannja mistobydivnoji dijalnosti». (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (data zvernennja 05.12.2023)
2. Miznarodna hartija z ohorony tradytsijnoji arhitektynoji spadshchyny (Stokgjlmaska hartija. 1998 r.). (in Ukrainian) URL: <http://old.centre7.org.ua/?q=book/export/html/87> (data zvernennja 05.12.2023)

3. European Rural Heritage Observation Guide. 13 CEMAT (2003) 4. – S. - 78. URL: <https://rm.coe.int/16806f7cc2> (data zvernennja: 07.12.2023)
4. Posibnyk z pytan' prostorovogo planyvannja dlja upovnovazenyh oorganiv mistobydyvannja ta arhitektury objednanyh terytorialnyh gromad. (in Ukrainian) URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/347/1.pdf>. (data zvernennja: 07.12.2023)
5. Karpats'kyj region: aktualni problemy ta perspektyvy rozvytky: monografija y 8 tomah / NAN Ukrainy. Instytut regional'nyh doslidzen'; nayk. red. V.S. Kravtsiv. Lviv, 2013. Tom 4. Sil'ski terytoriji / vidp. red. V.V. Borshchevskyj. 2013. – 344 s. (in Ukrainian) URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20130004.pdf> (data zvernennja 07.12.2023)
6. Gabrel'M.M. Prostorova organizatsija mistobydivnyh system / Instytut regional'nyh doslidzen' NAN Ukrainy. K.: Vydavnychyj dim A.S.S, 2004. – 400 s. (in Ukrainian)
7. Rydnyts'kyj A.M. Rozvytok mistobydyvannja na terytoriji zahidnyh oblastej Ukrainy: monografija. Lviv; Liga-Pres, 2018. – 332 s. (in Ukrainian)
8. Silets'kyj R. Sil's'ke poselennja ta sadyba v Ukrajin's'kyh Karpatah XIX – pchatky XX st. K.: Naukova dymka, 1994. – 140 s. (in Ukrainian)
9. Rozplamyvannija ta zabydova terytorij sil's'kyh naselenyh pynktiv i fermers'kyh gospodarstv: navch. posib. / Loik G.K., Tarasjuk I.T., Stepanjuk A.V., Smolarchyk M.V. K.: Aristej, 2009. – 344 s. (in Ukrainian)
10. Stepanjuk A.V. Arhitektyrno-planival'na rekonstryktsija tsentral'nyh sil pervynnoji systemy rozselennja (na prykladi Lvivs'koji oblasti): avtoref. dys. ... kand. arhitektury: 18.00.01. Lviv, 2011. – 25 s. (in Ukrainian)
11. Gnes' L.B. Poshyk natsional'noji identychnosti y zabydovi sela // Sychasni problemy arhitektury ta mistobydyvannja. K.: КНУБА, 2014. Вип. 36. – S. 271-279. (in Ukrainian)
12. Parkhuts L.V., Sheremeta Z.U., Fitak M.M. Tradytsijna derevjana zytlova arhitektura v kulturnykh landshaftah Natsijnal'nogo pryrodnogo parky «Synevyr» // Visnyk Lvivs'kogo agrarnogo universytety. Arhitektura I sil's'kogospodars'ke budivnytstvo. Lviv, 2015. № 16. – S.144-156. (in Ukrainian)
13. Parkhuts L.V. Landshaftno-prostorovyj yklad ta arhitektura sela Urych // Foretsja: zbirnyk zapovidnyka «Tustan» na poshany Mykhajla Rozka. L.: Kamula, 2009. – Kn.1. – S. 502-521. (in Ukrainian)
14. Parkhuts L.V. Zberezennja kulturnogo landshafty sela Urych // Foretsja: zbirnyk zapovidnyka «Tustan». L.: Prostir-M, 2018. Kn. 3. - S. 563-573. (in Ukrainian)
15. Parkhuts L.V., Dzufer M. Z istoriji shkil'nyh budivel' Urycha // Foretsja: zbirnyk zapovidnyka «Tustan». L.: Prostir-M, 2018. Kn. 3. - S. 306-318. (in Ukrainian)
16. Kotlyarchuk A. Ohorona istoriko-arhitektyrnogo seredovyshcha sels Urych. Pershi kroky Derzavnogo istoriko-kulturnogo zapovidnyka «Tustan» // Foretsja: zbirnyk zapovidnyka «Tustan». L.: Kolir PRO, 2012. Kn. 2. – S. 52-59. (in Ukrainian)
17. Lavryshyn I. Ekonomiko-geografichna kharakterystyka sela Urych na osnovi analyzy map drygoji polovyny XVIII – pershoji polovyny XX st. // Foretsja: zbirnyk zapovidnyka «Tustan». L.: Prostir-M, 2022. Kn. 5. – S.418-430. (in Ukrainian)
18. Stefanyshyn O., Kotlyarchuk A. Urych. Selo pid skelamy: al'bom landshaftiv. L.: KZ LOR ADIKZ «Tustan», 2020. – 78 s. (in Ukrainian)
19. Proekt vyznachennja ta obgruntuvannja mez Derzavnogo istoriko-kyl'turnogo zapovidnyka «Tustan» v s. Urych Skolivs'kogo rajony Lvivs'koji oblasti: [Rukopys]. L.: MPP Arhitekturna majsternja «Symetrija», 2006. T.2., Kn.1., vyp. 1-2.
20. Korgyvannja mez terytoriji derzavnogo istoriko-kyl'turnogo zapovidnyka «Tustan» ta vyznachennja mez rezymiv vykorystannja zon ohorony pamjatok kyl'turnoji spadshchyny v rajoni s. Urych Skolivs'kogo rajony Lvivs'koji oblasti: [Rukopys]. K.: NDI pamjatkoohoronnyh doslidzen', 2009. – 61 s. (in Ukrainian)

21. Korgyvannja mez i rezymiv vykorystannja terytoriji ta zon ohorony Derzavnogo istorykodykyl'turnogo zapovidnyka «Tustan» v rajoni s. Urych Skolivs'kogo rajony Lvivs'koji oblasti: [Rukopys]. L.: NU «Lvivs'ka politehnika» NDL-104, 2019. – 131 s. (in Ukrainian)

Parkhuts L.V.¹, Kotlyarchuk A.B.²

¹ Senior Lecturer of the Department of Landscape Architecture,
Landscaping and Urboekology of the National Forestry University of Ukraine (Lviv),
Researcher Fellow Communal institution of Lviv Regional Council
"Administration of state historical and cultural reserve "Tustan";
² director Communal institution of Lviv Regional Council
"Administration of state historical and cultural reserve "Tustan".

EXPERIENCE OF CONSERVATION AND FORMATION OF BUILDINGS OF URYCH VILLAGE IN THE CONDITIONS OF MONUMENT PROTECTION RESTRICTIONS

In this article, an attempt is made to understand the experience of preserving the valuable buildings of the village of Urych, which reflects the typical planning of the 16th century. characteristic of Boykiv settlements. The relevance of the research stems from the need to use the resources of the village for economic and cultural development and direct this development in the right direction. Monuments of archeology and architecture, historical and traditional buildings can be one of the important resources if they are used wisely. The village of Urych arose on an important trade route near the Tustan fortress and coexisted with it for almost two centuries. The system of lans contributed to the formation of strip buildings along the river on more or less flat areas. Today, the village partially preserves the lan structure and traditional buildings that were formed at the beginning of the 20th century. As a result of research, it was found that the protection zones of the complex of monuments of the historical settlement of Tustan extend to the development of the village, which significantly limits new construction. The purpose of these restrictions was the need to prevent the negative practices of faceless and vulgar construction, to further develop building traditions, preserving the traditional character of the Boykiv village, which forms the surroundings of the complex of monuments of ancient Tustan. Works aimed at the restoration of architectural monuments, the reconstruction and museification of valuable objects, the renovation of historical buildings, and the revitalization of abandoned and abandoned buildings are carried out within the limits of the development regulation zones. Prerequisites are being created to facilitate accurate reconstruction of valuable but already destroyed buildings. However, new construction and reconstruction of old buildings are carried out within the framework of established urban and architectural regulations.

Keywords: traditional building, restoration, restoration and museification, renovation, revitalization.